

CONSTITUIREA EXILULUI ROMÂNESC ANTICOMUNIST POSTBELIC. ETAPE, GRUPURI, ACTIVITATE CULTURAL-POLITICĂ ȘI EVALUARE NUMERICĂ

Corneliu CIUCANU¹

Cuvinte cheie: *comunism, totalitarism, abuz, exil, emigrație, rezistență, identitate*

Keywords: *Communism, Totalitarianism, abuse, exile, emigration, Resistance, identity*

1. Cauze ale emigrației românești postbelice

Pentru români, exilul românesc anticomunist de după sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial a reprezentat, în toată perioada 1945-1989, un model de atitudine, o oază de libertate, o altă Românie... O comunitate a proscrisilor, a pribegilor fugiți din calea bolșevizării și a stalinizării țării, decisă, totuși, a rememora și promova *ideea românească* pe alte meridiane cu scopul declarat, sau implicit asumat, de a continua misiunea și destinul românesc. Răspândită pe trei continente, emigrația românească pare o entitate multiplă, dezorganizată și, deopotrivă, difuză, însă, analizată temeinic – în sensul activității asociative cultural-spirituale și politice –, identificăm o dimensiune programatică identitar-rezistentă gândită întru conservarea limbii române, a memoriei istorice, a tradițiilor și ethosului românesc în ansamblu. În „obsedantul deceniu”, în plin stalinism, când comisarii politici ai Moscovei au destructurat vechiul așezământ social politic-economic și funciar, cultura și istoria națională, Occidentul – deschis și receptiv-politic imigrației românești din perspectiva drepturilor omului –, a devenit o țintă a tuturor pribegilor nemulțumiți de experimentul antiromânesc promovat de Kremlin. Totodată, țările vestice, democratice, au fost considerate un altfel de „tărâm al făgăduinței” de către mulți cetățeni români rămași în spatele cortinei de fier, oameni umiliți și deposedați

---

¹ Academia Română, Filiala Iași – Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, IAȘI.

de posturi, slujbe, proprietăți, supuși cenzurii, epurărilor și aberațiilor propagandistice, ideologice de către un regim abuziv, discreționar, totalitar².

Instaurarea comunismului în România după sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial a determinat plecarea din țară a mai multor români și constituirea exilului românesc anticomunist, care a devenit o preocupare constantă pentru Ministerul Afacerilor Externe și, mai cu seamă, pentru serviciile secrete ale noii puteri de la București³. Supravegherea emigrației române din țările occidentale nu era niciodată o practică inventată de noua putere comunistă sau de către Securitate, atâta timp cât și Siguranța regimului democrației parlamentare a urmărit atent activitatea conaționalilor și a inițiat „sub-plantarea” comunităților românești din străinătate cu agenți de influență sau chiar schimbul de informații cu serviciile speciale din țările care adăposteau cetățeni români. În perioada interbelică, Siguranța culegea date despre personalul diplomatic, despre contactele unor oameni politici aflați în vizită la Paris, sau despre studenții români. Spre exemplu, oficialii Direcției Generale a Siguranței Naționale (Direction Générale de la Sûreté Nationale) au efectuat schimb de informații privind pe cetățenii români de diverse „culori” politice cu omonimii lor

---

² Nicolae Florescu, *Întoarcerea proscrișilor. Reevaluări critice ale literaturii exilului*, Editura Jurnalul Național, București, 1998; Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989*, Editura Compania, București, 2003; Florea Firan, Constantin M. Popa, *Literatura diasporei (Antologie comentată)*, Editura Macedonski, Craiova, 1994; Mircea Popa, *Reîntoarcerea la Ithaca, Scriitori români din exil*, Editura Globus, București, 1998; Mihaela Cristea, *Experiența inițiativă a exilului*, Editura Roza Vânturilor, București, 1994, p. 18-26, 250-251; Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuție la istoria exilului românesc*, vol. I-II, Editura Vremea, București, 1999, 2002; Fănuș Băileșteanu, *Personalități culturale românești din străinătate*, România Press, București, 1999; Titu Popescu, *Convorbiri despre exil și literatură*, Jurnalul literar, București, 2001; Mihai Pelin, *Opisul emigrației române. Destine în 1222 de fișe alcătuite pe baza dosarelor din arhivele Securității*, Editura Compania, București, 2002; Mircea Ciobanu, *Regele Mihai și exilul românesc*, Editura Princeps, Iași, 1994, *passim*; George Uscătescu, *Noul itinerar*, în *Destin*, nr. 10/1956, p. 3 și urm.; Monica Lovinescu, *O paranteză cât o existență*, în *Secolul 20*, nr. 10-12/1997, 1-3/1998, p. 176; Eva Behring, *Scriitori români din exil (1945-1989). O perspectivă istorico-literară*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001, p. 11 și urm.; Inge Katarina Binder, *Exilul ca experiență culturală. Asociații și instituții românești în Apus*, Editura Remesiana, Münster, 1993; Eugen Simion, *O cronică a lucrurilor misterioase*, în *Caiete critice. Exil și literatură*, nr. 1-2/1993; Ion Calafeteanu, *Politică și exil. Din istoria exilului românesc, 1946-1950*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 23 și urm.

³ Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 5-6; Nicolae Florescu, *op. cit.*, p. 42-46, 49-53, 76-88, 106 și urm.; Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 21 și urm.; Dinu Zamfirescu, *Cărțițele Securității. Agenți de influență din exilul românesc*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 8.

de la București⁴. În fapt, astfel de măsuri fac parte din recuzita specifică oricărui serviciu secret și era normal ca Securitatea, instrument al noului regim comunist, să-și creeze propriile rețele în vederea supravegherii informative a românilor plecați în străinătate din cauza convingerilor anticomuniste. Deși forța exilului a fost supradimensionată, acesta reprezenta, totuși, un model pentru românii din țară prin critica vehementă a ocupației sovietice și a totalitarismului promovat de regimul „democrației populare”⁵. Totodată, prin relațiile întreținute cu politicienii occidentali și cancelariile vestice, dar și prin menținerea unui spirit combativ, exilul alimenta atmosfera anti-sistem și putea influența rezistența armată anticomunistă în țară⁶. Din această perspectivă erau considerați ostili noii ordini sociale din România foștii diplomați români care refuzaseră să revină la București în momentul destituirii sau rechemării, oamenii politici refugiați în Occident și, mai cu seamă, emigrația legionară. În contextul luptei de rezistență armată anticomunistă, datorită sistemului conspirativ și ermetic adoptat în activitatea de recrutare și organizare, a experienței de luptă în clandestinitate, legionarii dispuneau de elemente încă ne-desconspirate și hotărâte să participe la acțiuni contra regimului pro-sovietic. Prin urmare, legionarii din emigrație și cei rămași în țară erau considerați extrem de periculoși și urmăriți cu precădere de structurile informative ale Securității. În opinia noastră, în acest fel trebuie interpretată convenția semnată între Ministerele de Interne francez și român pentru supravegherea și expulzarea legionarilor de pe teritoriul Franței, în urma căreia mulți dintre ei au trebuit să se refugieze – pentru a doua oară – în America de Nord sau America Latină⁷. Această convenție dezvăluie interesul părții române în a neutraliza emigrația legionară prin îndepărtarea acestora dintr-o țară europeană și, deci, a limita eventualul sprijin legionar acordat rezistenței anticomuniste din România.

---

⁴ Interesul Siguranței de la București față de românii din Franța și schimbul de informații cu omologii francezi reflectă o situație constatată de istoricul Gh. Buzatu, care a descoperit și cercetat fondurile secrete ale Direction Générale de la Sûreté Nationale din Paris. Capturate inițial de armata germană în momentul intrării în Paris, arhivele franceze au fost preluate de sovietici și depozitate la Moscova, după înfrângerea Germaniei naziste și sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial (Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 168 și urm.; Idem, *Faust Brădescu. Viața și opera*, Bibliografia donației dr. Faust Brădescu întocmită de Sorin Damean, Silviu B. Moldovan și Cristian Sandache, prefață de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, ediție îngrijită de Radu Dan Vlad, Editura Majadahonda, București, 1999, p. 69).

⁵ Dinu Zamfirescu, *op. cit.*, p. 8.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Vezi Gh. Buzatu, *op. cit.*, 1999, p. 16-18.

În contextul general al rezistenței societății românești împotriva comunizării țării, într-o primă fază ce cuprinde perioada 1944-1948, rolul emigrației române este secundar, însă devine proeminent odată cu anul 1948, după lichidarea ultimelor formule de opoziție democratică la sovietizarea țării: partidele istorice și monarhia constituțională⁸. În fapt, întreaga evoluție a României după 6 martie 1946 s-a derulat sub semnul impunerii modelului sovietic de organizare a statului și a întregii societăți românești, însă agresiunea comunismului și destructurarea instituțională a continuat într-un ritm accelerat după abdicarea forțată a regelui, la 30 decembrie 1947⁹. Astfel, anul 1948 – prin constituirea partidului unic (PMR), adoptarea noii Constituții, semnarea tratatului de prietenie cu URSS, epurările, concedierile și arestările din instituțiile administrative, armată, școli, universități și Academie – rămâne „stigmatizat” în istoria noastră drept momentul instalării stalinismului în România¹⁰. În țară, pe baricada anticomunistă rămân grupuri și organizații de rezistență armată care adoptă tactica luptei subversive în clandestinitate iar în exil, refugiații români organizează diverse entități politice¹¹, inițiază asociații de asistență și ajutorare

⁸ *Istoria Românilor*, vol. IX, (1918-1940), Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 669 și urm.; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918-1948)*, Editura Paideia, București, 1999, p. 511-513, 516-519, 549; Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994, p. 97 și urm.; Mircea Ciobanu, *op. cit.*, 1994, p. 9 și urm.; Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României: Republica Populară Română: 1948-1950: transformări instituționale*, Editura Bic All, București, 2005, p. 122 și urm.

⁹ A se consulta în special cap. VI (*România în anii 1944-1947. Evoluția internă*, p. 509-671) din *Istoria Românilor*, vol. IX, (1918-1940); Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 523-549, 550 și urm.; Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990, *passim*.

¹⁰ *Istoria Românilor*, vol. IX, (1918-1940), p. 541-544, 567 și urm.; Gh. Buzatu, Mircea Chirțoiu (eds.), *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete, 1944-1989*, I-II, Editura Paideia, București, 1998, *passim*; Gh. Buzatu, *op. cit.*, 1996, p. 16 și urm.; Keith Hitchins, *România 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 501-547; Ghiță Ionescu, *op. cit.*, p. 124 și urm.; Victor Frunză, *op. cit.*, *passim*; Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 19-20; Nicolae Jurcă, *Istoria social-democrației din România*, Editura Științifică, București, 1994, p. 379; Faust Brădescu, *Mișcarea Legionară în studii și articole*, II, Editura Majadahonda, București, 1997, p. 190; Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Regele Mihai I al României*, Editura Humanitas, București, 2004, p. 270-271 și urm.; Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej. 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 60 și urm.

¹¹ Aurel Sergiu Marinescu, *Guverne în exil. Tentative*, I, în *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române*, nr. 2-3/1998, p. 42; Despre formarea Comitetului Național Român, dar și despre tensiunile din cadrul exilului, istoricul Ion Calafeteanu întreprinde o analiză lămuritoare (cf. *op. cit.*,

social-profesională¹², societăți, centre de studii culturale și reviste, cu intenția declarată, din perspectivă cultural-politică, de menținere a liniei românești, antisovietice și anticomuniste¹³.

2. Etape și grupuri ale emigrației

Exilul românesc postbelic s-a format din valuri succesive de refugiați, care au părăsit țara din motive politice¹⁴. În primul rând, semnalăm un prim grup de diplomați fideli lui Carol al II-lea, care au rămas în străinătate după abdicarea regelui și instaurarea regimului antonesciano-legionar (Nicolae Petrescu-Comnen, Carol Davila, V. V. Tilea). Actul de la 23 august 1944 și iminența ocupării României de Armata Roșie au constituit principalul motiv pentru care alți diplomați – de astă dată, antonescieni – au rămas în Occident, din cauză că fuseseră destituiți și rechemăți la București de noul regim (Vespasian Pella, Victor Cădere, Frederic C. Nanu, Brutus Coste, Mircea Eliade, Eugen Ionesco). În acest grup de emigranți politici se încadrează și unii funcționari sau personalități cultural-politice, care au fost surprinși de rocada de la 23 august în străinătate, unde îndeplineau diverse misiuni (mitropolitul Visarion Puiu, Pamfil Șeicaru, N. I. Herescu, Neagu Djuvara, Mircea Eliade, Vintilă Horia ș. a.). Instalarea guvernului dr. Petru Groza a declanșat un nou val de refugiați, între care amintim pe fostul premier, generalul Rădescu. Alți români au luat calea exilului după îndepărtarea lui Gh. Tătărescu și epurărilor drastice din cadrul Ministerului Afacerilor Străine, după noiembrie 1947, când au fost destituiți o sumă de diplomați și funcționari „tătărescieni”¹⁵. Totodată, trebuie precizat că în cadrul exilului românesc identificăm un număr important de militari, ofițeri și soldați care, luați prizonieri de trupele Wehrmacht-ului după 23 august, au fost eliberați mai târziu de americani sau britanici, dar nu s-au mai întors în România. Alții s-au

---

p. 54-60, 66-74); Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948-1990)*, ediția a VIII-a, Editura Humanitas, București, 2011, p. 34 și urm.

¹² Cu sprijinul autorităților franceze, la începutul anului 1948 a luat ființă Comitetul Român de Asistență (Comité d'Assistance aux Roumains) – CAROMAN (Neagu Djuvara, *op. cit.*, p. 42-78).

¹³ Eva Behring, *op. cit.*, p. 45-55; Florin Manolescu, *op. cit., passim*. De exemplu, în revista *Destin*, scriitorii români din exil se străduiau să mențină puritatea limbii și a scrisului românesc pentru a contracara „umbrele stalinismului cultural” (*Destin*, nr. 24-25/1972, p. 215) și pentru a sluji adevărata politică culturală a neamului împotriva „politizării literaturii” și a „degradării programatice” (*Destin*, nr. 1, Caietul 5, 1952, p. 12).

¹⁴ Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 27; Eva Behring, *op. cit.*, p. 23-32.

¹⁵ *Istoria românilor*, p. 667-668; Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 27.

retras cu armata germană și au preferat să rămână în Vest decât să se întoarcă în țara ocupată și comunizată de sovietici¹⁶. Din același motiv, o mare parte a studenților și doctoranzilor aflați la studii în universitățile occidentale au rămas în străinătate, îngroșând rândurile exilului.

Din cauza unor conjuncturi politice nefavorabile, interne și externe, un traseu aparte l-a parcurs emigrația legionară. În fapt, după episodul exilului pașoptist, legionarii sunt primii refugiați politici din istoria României moderne, excluzând din discuție, din motive lesne de înțeles, pe cei câțiva „rătăciți”, refugiați în Rusia sovietică și aflați în slujba Cominternului, inamici declarați ai statului național unitar-român făurit la 1918. Practic, primul exil legionar se înregistrează la finele anului 1938 și începutul anului următor, în condițiile instaurării regimului autoritar-monarhic, a anulării Constituției din 1923 și a desființării partidelor politice. Atmosfera de teroare, lichidarea arbitrară a unor membri ai Legiunii, dar mai cu seamă asasinarea lui Corneliu Z. Codreanu, au declanșat primul exil legionar. A doua etapă a exilului legionar se declanșează după evenimentele din ianuarie 1941, când o parte din membrii Mișcării Legionare s-au refugiat în Germania unde, în urma presiunilor lui Ion Antonescu, conducătorul statului român, au fost internați în lagărele de muncă de la Rostok, Dachau, Buchenwald, Berkenbrück și Sachsenhausen-Oranienburg. Cotitura de la 23 august 1944 a impus factorilor de decizie ai celui de-al treilea Reich o reevaluare a Mișcării Legionare și a potențialului său de luptă antisovietică și anticomunistă. Cu acest scop, autoritățile germane au sprijinit formarea Guvernului Național Român de la Viena și a Armatei Naționale, dar după capitularea Germaniei legionarii s-au refugiat în unele țări din vestul Europei (Italia, Spania, Franța, Austria, RFG), în America Latină sau în Statele Unite și Canada. Alături de acest lot eliberat din lagărele germane se adaugă elemente care se refugiază în Vest odată cu retragerea armatei germane (Ilie Vlad Sturdza, Andrei Costin, Paul Miron, V. Jovin, D. Blaga,

---

¹⁶ Neagu Djuvara, *op. cit.*, p. 57 (Neagu Djuvara dă exemplul comandorului Profir). Este și cazul generalului Platon Chirnoagă. Căzut în prizonierat german cu întreaga divizie, s-a raliat Guvernului Național Român de la Viena ca ministru de Război, contribuind la formarea Armatei Naționale (Platon Chirnoagă, *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei sovietice – 22 iunie 1941-23 august 1944*, Madrid, 1956; Idem, *Un chapitre d'histoire roumaine*, Rio de Janeiro, 1962; Horia Sima, *Guvernul național Român de la Viena*, Madrid, 1984, p. 17 și urm.; Faust Brădescu, *Guvernul de la Viena. Continuarea statului național legionar, 1944-1945*, Editura Carpații/Traian Popescu, Madrid, 1989, p. 21 și urm.; Vasile C. Dumitrescu, *O istorie a exilului românesc (1944-1989)*, Editura Victor Frunză, București, 1997, p. 5 și urm.; Gh. Buzatu, Mircea Chirițoiu, *op. cit.*, p. 29-45; Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 27.

preotul Ștefan Palaghiță ș. a.), care vor activa în cadrul Guvernului de la Viena sau se vor încadra voluntari în Armata Națională. Instaurarea guvernului Petru Groza, accentuarea stalinizării României și perspectivele unei noi prigoane antilegionare determină comandamentul din exil să organizeze rețele de extragere a unor personalități legionare organizate, în special, de Dragoș Hoinic sau Silviu Crăciunaș. Pe aceste filiere sau pe alte căi reușesc să se salveze prof. Ion Protopopescu, Horațiu Comănicu, Radu Budișteanu, Virgil Ionescu, Arthur Bidianu, nu și prof. George Manu, care a fost arestat de poliție după „defecțiunea” Crăciunaș și destructurarea rețelei de „extragere” a acestuia¹⁷. Astfel, sfârșitul conflagrației mondiale și instaurarea comunismului în România marchează începutul celei de-a treia faze a emigrației legionare.

Trebuie precizat că legionarii au reprezentat un contingent important al exilului, structurat pe principii anticomuniste și național-creștine, consecvent, disciplinat, militant și dispus la acțiuni periculoase, unele chiar utopice, împotriva regimului de ocupație sovietică din România. Trebuie spus, însă, că încă din timpul guvernării legionaro-antonesciene au intervenit unele disensiuni între Horia Sima, comandantul Mișcării Legionare și o serie de lideri din eșalonul superior de conducere al Legiunii, care s-au adâncit în timpul prizonieratului german. În contextul actului de la 23 august 1944 și al formării Guvernului de la Viena, pe fondul refuzului unor lideri legionari de a sprijini inițiativa și efortul lui Horia Sima în a continua lupta anticomunistă și antisovietică s-au conturat cele două grupuri divergente. Conflictul latent a erupt însă în 1954 prin Hotărârea de la Erding, când o serie de lideri îl dezavuează pe H. Sima, iar emigrația legionară s-a scindat în două tabere principale: simiști și antisimiști. În grupul care l-a urmat pe Horia Sima menționăm pe Grigore Manoilescu, prințul Mihail Sturdza, Ilie Vlad Sturdza, N. S. Govora, Traian Borobaru, Ilie Smultea, Gh. Costea, Traian Popescu, Mircea Dimitriu, Faust Brădescu, Dumitru Leontieș, Vasile Posteuca, Octavian Roșu, Vasile Carâp, Traian Golea ș. a. Din această grupare s-au selectat echipele de luptători anticomuniști, parașutate în țară, atât între 1944-1945 (prof. Stoicănescu, N. Petrașcu, Ovidiu Găină, Constantin Oprișan, Filon Verca, Petru Gheorgheni,

---

¹⁷ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare ACNSAS), fond Informativ, dosar I 235456, vol. 2, ff. 316-318, ff. 353-355. Vezi și interogatoriul luat de ofițerii de securitate lui Dragoș Hoinic (*Ibidem*, ff. 419-420); declarația Lilianeii Protopopescu în care explică atribuțiile prof. G. Manu în cadrul Comandamentului de Prigoană (*Ibidem*, ff. 391-418); declarația lui Eugen Teodorescu (*Ibidem*, ff. 436-444); Gh. Jijie, *Gheorghe Manu. Monografie*, Editura Babel, Bacău, 2010, p. 46 și urm.

Vică Negulescu, Pavel Grimalschi, Ilie Colhon ș. a.) cât și mai târziu (Eugen Teodorescu, Andrei Decebal Corneliu sau echipa Tănase-Golea-Samoiilă)¹⁸.

În cealaltă fracțiune, antisimiștii se revendicau drept adevarații depozitari ai principiilor fondatoare legionare enunțate de Corneliu Codreanu și se auto-intitulau „codreniști”, acceptând la conducere „triumviratul” compus din Ilie Gârneață, Vasile Iașinschi și Constantin Papanace, liderul legionarilor macedo-români. Din acest grup amintim pe Mille Lefter, Radu Budișteanu, Virgil Ionescu, Viorel Trifa, Vasile Boldeanu, Nicolae Arnăutu, Duiliu Sfințescu, Nicolae Horodniceanu, Horia Cosmovici, Virgil Mihăilescu, dr. Victor Apostolescu, Gheorghe Racovenu, Petre Vălimăreanu, Ion Cușa, Iancu Fleșeriu, Nicu Caranica ș.a.

Un alt grup de legionari provenit din intelectualii Mișcării s-a distanțat de cele două tabere formând aripa moderată sau independentă, activând doar pe tărâm cultural, literar, publicistic, lăsând sub tăcere trecutul legionar sau chiar desolidarizându-se public și zgomotos de Legiune (cazul lui Emil Cioran¹⁹ sau al episcopului Valerian Trifa²⁰). În acest nucleu îi menționăm pe Dimitrie Găzdaru,

¹⁸ Gheorghe Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești (1927-1941)*, Editura FF Press, București, 1996, p. 269-275, 325; Horia Sima, *op. cit.*, 1984, *passim*; Idem, *Pentru ce am pierdut Războiul din Răsărit și am căzut în robia comunistă*, extras din *Buletinul Comitetului Național Româno-American*, 20 aprilie 1972; supliment *Gazeta de Vest*, septembrie 1995; Idem, *Tehnica de luptă contra comunismului*, München, 1979; Idem, *Ce este comunismul?*, Editura Dacia, Madrid, 1972; ed. a II-a – Editura Gordian, Timișoara, 1994; Faust Brădescu, *op. cit.*, 1989, *passim*; Filon Verca, *Parașutați în România vândută, Mișcarea de rezistență 1944-1948*, Editura Gordian, Timișoara, 1933, *passim*; Idem, *Dreptul la adevăr. Contribuția Mișcării Legionare la lupta de rezistență împotriva comunismului*, vol. I, Editura Ionescu, Caransebeș, 1999, p. 94 și urm.; Ovidiu Găină (Stan M. Popescu), *Lupta legionarilor împotriva invaziei sovietice în Bucovina*, Editura Myrna, Buenos Aires, 2002; Dorin Dobrinu, «*Guvernul Național Român de la Viena (1944-1945)*», în *AIIAX*, XXXVIII, 2001, p. 155-169; Idem, *Un „23 august invers”. Tentativa de readucere a României în Axă (toamna 1944-primăvara 1945)*, în *Anuarul Institutului Român de Istorie Recentă*, vol. II, 2003, p. 281-289; Mircea Tănase, *Eroii nimănui. Agenți parașutați în timpul și după cel de-al doilea război mondial*, Editura Militară, București, 2010, p. 165-178; Carlos Cabalero Jurado, Richard Landwehr, *Armata Națională Română a Guvernului de la Viena*, Editura Vicovia, Bacău, 2008, p. 92 și urm.; Günter Klein, *Începuturile rezistenței antisovietice în România – 23 august 1944-6 martie 1945*, în *6 martie 1945. Începuturile comunizării României*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 295-311; Corneliu Ciucanu, *Dreapta românească interbelică. Politică și ideologie*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 400 și urm.

¹⁹ Vezi Emil Cioran, *Țara mea*, Editura Humanitas, București, 1996 (ediția originală, *Mon pays*, Editura Galimard, Paris, 1949).

²⁰ Printr-o scrisoare polemică adresată prof. Găzdaru, arhimandritul Ștefan Lucaciu a intervenit în conflictul declanșat în cadrul Episcopiei Române din America și a combătut, din punct de vedere

Aron Cotruș, Pavel Costin Deleanu, Vasile Boldeanu, Aurel Răuță, George Uscătescu, Eugen Coșeriu, Paul Miron, Remus Tzincoca, Theodor Cazaban și, nu în ultimul rând, Mircea Eliade. La acest grup care cultiva sentimente anticomuniste puternice, exprimate direct sau discret-camuflate în publicațiile exilului s-au atașat și alți refugiați români fără apartenență legionară explicită: Ion V. Emilian (fost cuzist și lider al organizației „Svastica de Foc”), Octavian Vuia, Mihai Niculescu, I. D. Coterlan, Leontin Constantinescu. În cadrul activităților culturale, științifice și publicistice, deosebirile de vederi dintre aceste grupuri, faptul că fuseseră raliați unor formațiuni politice diferite, nu au constituit un impediment. De exemplu, în paginile revistei „Destin” care apărea la Madrid se regăsesc articole semnate de Horia Stamatu, Ion Protopopescu, Crișu Axente, Faust Brădescu (șimiști), Ion Cușa, Nicu Caranica, Gh. Racoveanu, (antisimiști), Aurel Răuță, Pavel Costin Deleanu (foști simiști), George Uscătescu, D. Găzdaru, I. D. Coterlan, Mircea Eliade din grupul „independenților”. Printre colaboratori se numără Grigore Gafencu, D. N. Ciotori, Nicolae Petrescu Comnen, Victor Buescu, N. I. Herescu, Pamfil Șecaru, Vintilă Horia, Constantin Amărieștii, Ștefan Baciu deci oameni politici național-tărâniști, liberali, social-democrați, foști diplomați, militari, scriitori și jurnaliști. Revista „Destin”, cu subtitlul „Revistă de cultură românească” reprezenta exilul românesc în miniatură, înglobând în comitetul de redacție și în sumar aproape toate „culorile” și orientările politice din interbelicul românesc. Dacă în plan politic încercările de unificare a exilului anticomunist au dat greș, sub aspect cultural-publicistic, revista „Destin” a încercat și a reușit, într-o anumită măsură, să imprime tematic emigrației române un caracter general-unitar, reprezentând un model de colaborare între publiciști cu orientări politice divergente.

În contextul unei încercări de evaluare numerică a emigrației române, la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial și în anii '50, trebuie consemnată lipsa unor statistici întocmite de specialiștii Ministerului Afacerilor Externe. Acest fapt se explică prin acțiunea de destructurare instituțională a aparatului de stat și a întregii societății, inițiativă adoptată de noul regim aservit Moscovei. Din nevoia

---

legal, dogmatic și moral, dreptul lui Valerian Trifa de a ocupa scaunul episcopal. Cunoscând trecutul legionar al studentului teolog Viorel Trifa și că îndeplinise funcția de președinte al Uniunii Naționale a Studenților Creștini din România (UNSCR), arhimandritul Ștefan Lucaciu scrie că „de la începuturile studiilor universitare, a aparținut politic unei mișcări anticomuniste, al cărei scop final era primenirea morală a Neamului”, dar se arată, totodată, contrariat de „lepădarea publică” a acestuia față de Mișcarea Legionară, care „a dat nenumărați eroi și mucenici pentru cauza românească și creștină” (cf. *Scrisoare deschisă D-lui Dimitrie Găzdaru, Profesor la Universitatea din Buenos Aires, Aliance Ohio*, Editura Autorului, 1 septembrie 1957, p. 22).

alinierii politicii externe românești la coordonatele sovietice, Externele au suferit de pe urma „reformei” drastice aplicate de noua elită politică a țării, care a afectat grav organigrama Ministerului de Externe și în special corpul diplomatic. Prin urmare, în viziunea noilor factori de decizie, diplomația română trebuia „reformată” pentru a se inocula un nou spirit politicii noastre externe, pentru a răspunde prompt inițiativelor sovietice, care deseori trebuiau anticipate. Nevoia de noi „cadre vigilente”, care să se opună „uneltirilor imperialiste”, a fost soluționată printr-o hotărâre a Secretariatului CC al PMR, care a format o comisie de verificare și selectare a viitorilor diplomați, recrutați, preferabil, din rândul organizațiilor de masă și întreprinderi mai cu seamă „elemente muncitorești devotate clasei muncitoare” care să facă față sarcinilor puse de „asucțirea luptei” dintre cele două lagăre²¹. MAE era decimat de disponibilizări, rechemări în țară, sau fuga personalului diplomatic în țările apusene. „Reformarea” corpului diplomatic a produs haos și grave disfuncționalități din cauza lipsei de experiență și a incompetenței personalului diplomatic, iar documentele consemnează numeroase astfel de cazuri. Aceeași situație deplorabilă se putea constata și în serviciile secrete care aveau sarcina să opereze în plan extern. Decapitarea Siguranței și a SSI a determinat deprofesionalizarea acestor servicii – cel puțin într-o primă fază – realitate reflectată în documentele întocmite de cadrele noii Securități și din lipsa materialelor privind numărul de refugiați români²².

Ca urmare a acestei stări de lucruri, nici conducerea regimului de la București nu putea opera cu date certe în ceea ce privește exilul și numărul refugiaților români. În ședința Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 23 martie 1955, în care se discuta atacul împotriva Legației noastre de la Berna, executat de un grup de emigranți români, Gh. Gheorghiu-Dej declara vag fără a preciza localizarea geografică și numărul refugiaților politici că „România este una din țările care are cea mai numeroasă emigrație”. Intervenția secretarului general al PRM se referea la exilul postbelic ca la o masă critică anticomunistă, aflată în „slujba imperialismului” și, totodată, „foarte importantă” și periculoasă pentru regimul comunist, formată din „elemente care au fugit după evenimentele de la 23 August 1944”²³.

---

²¹ Arhivele Naționale ale României (ANR), fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar 174/1950, Hotărârea Biroului Politic al CC al PMR, f. 3.

²² Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 30.

²³ Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, 1999, p. 81.

3. Direcții ale emigrației postbelice. Instituții, activitatea cultural-politică a exilului și evaluare numerică

Prezenți deja de aproape o jumătate de veac pe teritoriul american, după sfârșitul celui de la Doilea Război Mondial, românii-americani intrau într-o nouă etapă a existenței lor identitare, cea a exilului anticomunist²⁴. Majoritatea românilor care au ajuns în Statele Unite după instaurarea comunismului în România erau dominați de „sentimente pasionat și ireversibil anticomuniste”²⁵. Inițiativa politică și culturale ale refugiaților politici din SUA au atras atenția autorităților sau presei care, lansând anumite cifre, au încercat să surprindă dimensiunea exilului românesc. Totodată, funcționarii Legației României au încercat mai multe estimări numerice a românilor aflați în SUA. Colonia românească din America număra în jur de 140.000-150.000 de oameni dintre care 40.000 la New York, 50.000 la Detroit, 20.000 la Chicago și 10.000 în California. Conform unui raport trimis către Ministerul Afacerilor Străine de Alexandru Lăzăreanu, consilierul cultural al Legației României la Washington (posibil, ofițer de informații), majoritatea românilor din SUA lucrau în mediul privat, fiind meseriași, muncitori, comercianți, fermieri și puțini dintre ei erau intelectuali, funcționari ori slujbași la stat²⁶. Această realitate îi nemulțumea pe diplomații români deoarece nu-i puteau utiliza pe conaționali lor ca pe niște pioni de influență în medii considerate mai importante. După cum se exprima chiar Alexandru Lăzăreanu, „colonia română nu poate fi folosită de Legație pentru intervenții directe la guvern, așa cum este cazul la unguri și mai ales la slovacii din Statele Unite”²⁷. În urma comunicării regelui Mihai din 5 august 1948, la 6 aprilie 1949 s-a constituit, la Washington, Comitetul Național Român (CNR), organism ce avea misiunea de „a reprezenta națiunea română și a apăra interesele ei până în momentul eliberării naționale; a duce, prin toate mijloacele, acțiunea în vederea eliberării României și restabilirii sistemului democratic de guvernământ; a coordona și a sprijini opera de asistență pentru românii refugiați; a îndruma cooperarea românilor din străinătate spre îndeplinirea acestor țeluri”. CNR era format din Nicolae Rădescu, Cornel Bianu, Grigore Niculescu-Buzești, Mihail Fărcășanu, Augustin Popa, Iancu Zissu, Nicolae Caranfil, Alexandru Cretzianu, Grigore

²⁴ Alexandru Nemoianu, *Cuvinte către românii americani*, vol. I, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997, p. 22.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, Dosar 10/1947, Românii din America, raport al lui Alexandru Lăzăreanu, f. 14.

²⁷ *Ibidem*.

Gafencu și Constantin Vișoianu²⁸. Activitatea CNR și a generalului Nicolae Rădescu, președintele Comitetului Național Român, dar mai cu seamă inițiativa sa de a constitui un „Comitet Democrat pentru România Liberă”, susținut fiind de un grup de acțiune format din 20 de personalități ale exilului românesc a atras atenția presei americane. Demersul generalului Rădescu era comentat de ziarul „New York Times” care estima la 300.000 numărul emigranților români din toată lumea²⁹. Apelând la o evaluare referitoare la răspândirea comunităților românești pe teritoriul SUA, întocmită de Securitate în 1952 – credem noi că este vorba de *Raportul Lăzăreanu* –, Aurel Sergiu Marinescu indică următorul tablou al emigranților români din Statele Unite: Detroit 50.000; Cleveland, 20.000; Chicago, 20.000; California, 10.000³⁰. În contextul analizei întreprinse asupra exilului românesc din America de Nord, nu putem ignora activitatea cultural-spirituală și de ajutorarea a românilor americani desfășurată de Episcopia Ortodoxă Română din SUA în frunte cu episcopul Policarp Morușca și, mai mai târziu, Valerian Trifa, cunoscut lider legionar, absolvent al Facultății de Teologie de la Chișinău, președintele Uniunii Naționale a Studenților Creștini Români (UNSCR) și a Corpului Studențesc Legionar din perioada 1940-1941³¹.

Franța a declanșat dintotdeauna anumite sensibilități românilor, iar Parisul – receptat ca centru cultural și ultim spațiu al libertăților –, a reprezentat un reper major în orientarea românilor evadați din „raiul comunist”. Prin urmare, refugiații de după 1944 s-au concentrat cu precădere în Paris, ales drept loc final al exilului sau punct de tranzit spre noi orizonturi de bejenie. Franța, ca de atâtea ori în istorie, a fost, realmente, un centru de greutate al exilului românesc, întrucât – după modelul pașoptist – , refugiații politici căutau înțelegere și sprijin, urmăreau „consilium et auxilium” la Paris pentru „reformarea, democratizarea și salvarea patriei”. Prin personalitățile remarcabile care l-au definit, însuflețit și coordonat, exilul românesc postbelic din spațiul francez a legitimat moral-istoric, în ansamblu, atitudinea antitotalitară și anticomunistă a poporului român. Totodată reținem că, după unele date, la sfârșitul războiului, în Franța se aflau 250-300 de studenți români bursieri³². Au fost și cazuri de tineri doctoranzi la Paris, care au refuzat să se

---

²⁸ Dumitru Dobre, *O istorie în date a exilului și emigrației românești (1949-1989)*, Editura Militară, București, 2013, p. 212.

²⁹ Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 31.

³⁰ Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, 1999, p. 77-78.

³¹ Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 216 și urm.

³² Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 27.

mai întoarce în țară³³. În anii '50, la Paris activau mai multe asociații ale emigrației care promovau cultura și civilizația românească, interesele profesionale ale românilor stabiliți în Franța sau organizau ajutorarea și integrarea noilor veniți. În acest context amintim Asociația Foștilor Combatanți Români, condusă de generalul Băgulescu, fostul șef Legației României la Tokio; Centrul Român de Cercetări, afiliat Academiei Franceze și Universității Sorbona, aflat sub președinția lui Mircea Eliade, înființat la inițiativa unui consiliu format din Principele Nicolae, Emil Cioran, Horia Stamatu, Pavel Costin Deleanu, Octavian Vuia, Leontin Constantinescu, Nicolae Hodoș; Asociația Culturală „Mihai Eminescu”; Cercul de Studii Politice Românești „Simion Bărnuțiu”; Comitetul de Asistență al Românilor (CAROMAN); Asociația Jurnaliștilor Români din Străinătate; Asociația Avocaților și Magistraților Români din Exil”; Cenaclul Literar Român „Anotimpuri”, întemeiat de Leonid Mămăligă, având ca președinte de onoare pe Mircea Eliade. Din inițiativa Regelui Mihai, în octombrie 1950 se reînființează la Paris Fundația Regală Universitară „Carol I”, care a desfășurat o bogată activitate culturală, organizând numeroase conferințe și simpozioane cu o largă participare a intelectualilor români din exil. Împreună cu aceste asociații și instituții ce activau la Paris, amintim rolul spiritual deosebit de important în viața emigrației românești a Bisericii Române din Paris (str. Jean de Beauvais) și implicarea culturală, filantropică a episcopului Visarion Puiu, fost ministru al Cultelor în guvernul de la Viena, condus de Horia Sima (1944-1945) sau a preotului Vasile Boldeanu, paroh al Bisericii Sfinții Arhangheli Mihail, Gavril și Rafail de la Paris³⁴, comandant legionar, fost șef al Comandamentului de Prigoană, instituit după conflictul dintre Antonescu și Legiune din ianuarie 1941³⁵.

Activitatea emigrației române din Franța a atras atenția oficialilor RPR din țară și din capitala Franței. În consecință, Mihail Dragomirescu, însărcinatul nostru cu afaceri la Paris, a întocmit un raport în care semnală că numărul de cetățeni

---

³³ Un bun exemplu îl constituie cazul lui Leonid Mămăligă, aflat în 1946 cu o bursă de doctorat la Paris, care a refuzat să se întoarce în țara ocupată. Cunoscut în exil sub numele de L. M. Arcade, pseudonimul său literar, L. Mămăligă a fondat în locuința sa „Cenaclul de la Neuilly”, unde se adunau literații exilului (M. Eliade, Horia Stamatu, Pavel Costin Deleanu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Theodor Cazaban) și se organizau prelegeri, seri literare și dezbateri (Eva Behring, *op.cit.*, p. 47).

³⁴ Despre istoricul Bisericii Române din Paris, întemeiată de revoluționarii pașoptiști, vezi Veniamin Pocitan Ploieșteanu, *Biserica Ortodoxă Română din Paris*, București, 1941; Florin Manolescu, *op. cit.*, p. 93-96.

³⁵ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 235456/vol 1, f. 5-8; f. 10-11; f. 16-17; f. 21-25, f. 40-47 și urm.

români în 1948 era aproximativ de 18.000, din care cca. 10.000 naturalizați francezi, 4.000 reprezentau vechea emigrație, iar 2.000-4.000 emigrația postbelică³⁶.

Germania Federală a fost o altă țintă a românilor fugiți din țară sau rămași în Germania după sfârșitul conflagrației mondiale. Un număr important de militari, ofițeri și soldați, care s-au retras cu trupele germane, sau studenți și doctoranzi, au preferat să rămână în Occident decât să se întoarcă în țara căzută sub ocupația sovietică. Dacă în Franța numărul de studenți și doctoranzi era apreciat la 250-300³⁷, credem că în universitățile, în școlile tehnice și militare germane – în condițiile alianței româno-germane din perioada 1940-1944 – numărul studenților și cursanților români era mult mai mare³⁸. În consecință, la momentul 23 august 1944, mulți dintre aceștia au rămas în Vest, în zona controlată de forțele anglo-americane.

Încă din 1949, la Feiburg, Virgil Mihăilescu, fost bibliotecar la Academia Română, împreună cu un grup de români, legionari (Laurian Țălnaru, preotul Emilian Vasilovschi, Virgil Popa, Gheorghe Tase, Gh. Branea, Gh. Gudi, Oreste Zotta), pun bazele Bibliotecii Române. Patrimoniul noului lăcaș de cultură crește semnificativ, an de an, ajungându-se în scurt timp la un număr impresionant de cărți, documente, manuscrise, discuri, colecții filatelice și numismatice, periodice, arhive personale³⁹. La zece ani de la înființare, zestrea Bibliotecii Române de la Freiburg a crescut în așa măsură (10.000 de volume și multe alte valori culturale) încât a fost necesară cumpărarea unui nou sediu și o mai justă diversificare a activităților. Prin urmare, la 10 mai 1959, s-a hotărât ridicarea Bibliotecii la rangul de Institut de cercetări, fiind adoptată noua denumire oficială: Biblioteca și Institutul Român de Cercetări din Freiburg. În aceeași lună, s-a constituit Comitetul de Patronaj al Cercului de prieteni ai Bibliotecii și Institutului Român de Cercetări de la Freiburg, format din Arthur Hartman și Hugo Friederich (Freiburg), Ernst Gamillscheg și Julius Wilhelm (Tubingen), Walther Hoffmann (München); Wilhelm Giese (Hamburg), W. Theodor Elwert (Mainz)⁴⁰. Activitatea cultural-științifică organizată de această instituție a fost susținută de numeroși intelectuali români veniți din toate țările care găzduiau emigrația

---

³⁶ Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 38.

³⁷ *Ibidem*, p. 27.

³⁸ *Ibidem*, p. 28.

³⁹ Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 140.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 149-150; Florin Manolescu, *op. cit.*, p. 86-89.

românească. Indiferent de apartenența politică afișată sau discret camuflată, la manifestările organizate la Freiburg au participat și conferențiat Mircea Eliade, Vintilă Horia, Dumitru Găzdaru, George Uscătescu, Horia Stamatu, Dumitru C. Amzăr, I. Popinceanu, C. Papanace, Gh. Acrivu, Paul Costin Deleanu, Gh. Racoveanu, generalul Ion Gheorghe, Ion Emilian. I. G. Dumitru, Eugen Lozovan, Paul Miron, Ion Mânzatu, Gh. Tase, Victor Apostolescu, Laurian Țălnariu, Alexandru Bidian, Radu Budișteanu, Leontin Jean Constantinescu, Aureliu Lapedatu, Octavian Vuia, Petre Năsturel ș.a.

Pe lângă Biblioteca și Institutul Român de Cercetări de la Freiburg, emigrația românească a generat și alte formule asociative cu scop cultural-politic anticomunist. Ne referim cu precădere la Acțiunea Creștină Socială Română (ACSR), Asociația Românilor din Sudul Germaniei, care își schimbă denumirea în Asociația Românilor din Exil din RFG, cu sediul la München (Ion Gheorghe, fostul ministru la Berlin al regimului Antonescu, Constantin Sassu, George Cârșteanu, Gh. Gudi, Laurian Țălnariu, Ion Popinceanu, Virgil Popa, Ion Popa, Gh. Racoveanu, Vasile Svet, Gh. Acrivu, Victor Apostolescu, Oreste Zotta ș.a.), Asociația Studenților Români din Germania, Asociația „Nicolae Bălcescu”⁴¹. Ca o contrapondere a influenței legionare asupra emigrației române din RFG, în februarie 1977, ia ființă Cercul Democrat al Românilor din Germania (Ștefan Țiu, Aurel Lepădatu, Duiliu Vinograschi, Șerban Orescu, Ion Solacolu, Nicolae Lupan, Octavian Vuia, Claudiu Sfetcu, Mihnea Romalo ș.a.)⁴².

În Spania postbelică, regimul lui Franco a dovedit multă înțelegere pentru românii refugiații din calea comunismului. Experiența tragică a războiului civil din Spania și pericolul comunist remanent, faima de luptători anticomuniști consecvenți a legionarilor, faptul că Mișcarea Legionară sprijinise fără rezerve tabăra naționalistă, iar Ion I. Moța și Vasile Marin muriseră la Majadahonda, au determinat autoritățile franchiste să acorde azil politic și chiar sprijin material pribegilor români. Dacă reevaluăm situația politică incertă din Italia unde stânga și comuniștii erau în plină ofensivă, dacă realizăm atmosfera marxistă creată de mediile intelectuale de stânga din Franța față de refugiații anticomuniști și greutățile economice din Germania de Vest, de dinaintea aplicării Planului Marshall, pentru anticomuniști și pentru legionari, în special, în primii ani postbelici, Spania franchistă era considerată cea mai sigură țară europeană⁴³. Horia Sima, Mihail Studza, Aron Cotruș, Traian Popescu,

---

⁴¹ Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 140 și urm.

⁴² *Ibidem*, p. 156 și urm.

⁴³ Neagu Djuvara, *op. cit.*, p. 33. Autorul relatează întâlnirea cu Crișu Axente, legionar, coleg de

Aurelio Răuță, D. Uscătescu, D. Găzdaru, Horia Stamatou, Crișu Axente, Gh. Costea au scris articole în presa franchistă au susținut conferințe și au avut emisiuni radio pe tema comunizării Europei de Est și a pericolului comunist⁴⁴. În condițiile în care activitatea publicistică a emigrației române era dominată de presa simistă, în contextul colaborării lui Horia Sima cu serviciile anglo-americane și a parașutării echipelor de legionari în 1951, Securitatea l-a considerat pe comandantul Mișcării Legionare un adversar ireductibil, și a organizat supravegherea atentă a acțiunilor legionare din Spania. De multe ori, însă, percepția Securității în raport cu emigrația română nu era nuanțată, operând cu aceleași măsuri și instrumente față de toți românii din Spania.

În atmosfera cultural-politică a emigrației românești din Spania s-a remarcat cu precădere revista „Carpații”, publicație periodică de orientare legionară apărută la Madrid între 1954-1962 și 1972-1989, cu subtitlul la reparație: „Revistă de cultură și acțiune românească în exil”. Într-o primă perioadă, redacția revistei a avut următoarea componență: director: Aron Cotruș, redactori: Traian Popescu și N. S. Govora. În articolul intitulat „Rostul revistei noastre” (nesemnat, nr. 1, 10 mai 1954, p. 14), care se adresează exilaților români din Europa, dar și celor din SUA și Canada, se precizează, printre altele: „Unul din punctele principale ale programului revistei noastre este acela de a răspândi, printre Românii deșertați, scrieri literare dintre cele mai apropiate de sufletul neamului nostru, cari le pot fi spre întărire sufletească, precum și tot ce avem mai deosebit în visteria noastră populară, cu care avem tot dreptul să ne mândrim”. O notă de la aceeași pagină se adresează colaboratorilor potențiali: „Se primește colaborarea oricărui Român, revista neaparținând nici unei grupări politice. Se înțelege de la sine că sunt excluși totuși dușmanii de azi și de ieri ai neamului nostru”⁴⁵. În 1973, revista pariziană „Limite” (nr. 12, iulie) salută reparația revistei „Carpații” și face o evaluare generală a conținutului acesteia: „Merită subliniată reparația revistei *Carpații* de la Madrid, de sub direcția lui Traian Popescu, care a reușit, prin sacrificiile și truda sa, să întocmească o activă editură de cărți românești. Apărută, la început, sub conducerea poetului Aron Cotruș, revista *Carpații* (sic) a fost multă vreme în primul rând al publicațiilor combatante. După o absență de câțiva ani, revista apare acum într-o haină nouă, problemele de cultură fiind dominate de cele politice. Multe din

---

studentie de la Paris. „Era acum refugiat în Spania, unde datorită complicității autorităților franchiste, se adunase în jurul lui Horia Sima o parte din legionarii mai de frunte”.

⁴⁴ Florin Manolescu, *op. cit.*, p. 378.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 133.

articolele colaboratorilor sunt scrise și în limbi străine, metodă care nu știm dacă va afla eficacitatea sperată, dată fiind orientarea din ce în ce mai împăciuitoare a presei occidentale. Pe plan pur literar, am putea constata unele confuzii (laude aduse lui Victor Eftimiu și rezerve față de Paul Goma și Dumitru Țepeneag!). Confuziile acestea dovedesc probabil mai mult neinformare decât reacredință. Interesul publicației stă, de fapt, în altă parte: în refuzul net de coexistență cu regimul comunist, refuz ce trebuie relevat și laudat⁴⁶. În articolul „Aniversare”, din nr. 22-25, 25 aprilie-25 iulie 1974, Faust Brădescu enumeră și el câteva din meritele revistei: „Corectă în atitudine, dar intransigentă în principii, revista CARPAȚII poartă cu mândrie, de 20 de ani, flamura unei lupte neprecupețite întru desrobirea neamului și-a afirmării preceptelor naționalismului românesc. În coloanele acestei publicații și-au spus cuvântul o seamă de luptători ai cauzei naționale și-au adus partea lor de talent numeroși scriitori, răspândiți pe toate continentele”⁴⁷.

De exemplu, scriitorul Vintilă Horia – deși nu făcuse parte din Mișcarea Legionară⁴⁸, a colaborat și la unele publicații editate de emigrația legionară din Spania („Carpații”⁴⁹; „Libertatea”⁵⁰, „Fapta”⁵¹ ori „Țara și Exilul”⁵² – buletinul informativ al românilor din Spania), a conferențiat pe teme național-creștine în cadrul unor societăți culturale care aveau tangență cu refugiații legionari, a frecventat cercuri ale unor foști legionari retrași din Mișcare după sfârșitul

---

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Corneliu Ciucanu, *Securitatea și exilul românesc anticomunist. Cazul Vintilă Horia*, în Stela Cheptea, Silviu B. Moldovan (coord.), *Conscințe ale celui de al doilea război mondial în spațiul românesc*, Editura Eikon, București, 2017, p. 389-421.

⁴⁹ Redactorul șef al revistei *Carpații* era Traian Popescu, comandant legionar (***, *Mărturii despre Legiune: patruzeci de ani de la întemeierea Mișcării Legionare (1927-1967)*, Editura Dacia, Rio de Janeiro, 1967, p. 265).

⁵⁰ Fondată în 1952, *Libertatea* de la Madrid continua revista editată la Orăștie de protopopul Ion Moța (tatăl lui Ionel Moța). Apărea sub direcția lui Vasile Iasinschi, comandant legionar, fost ministru al Muncii și al Ocrotirilor Sociale în timpul statului național legionar, iar din comitetul de redacție făceau parte prof. Ion Protopopescu, dr. Crișu Axente, prof. Vladimir Petrovici (fiul filosofului Ion Petovici), prof. George Uscătescu, prof. dr. Aurel Răuță și prof. Ciril Popovici (*Mărturii despre Legiune*, p. 264).

⁵¹ Revista *Fapta* (1956), care se intitula *Foaie de luptă românească pentru ziua de azi și de mâine*, era considerată succesoarea intelectuală a revistei *Libertatea*. Comitetul de redacție era format de Horia Stamatu, Pavel Costin Deleanu și D. C. Amzăr (Eva Behring, *op. cit.*, p. 61-62).

⁵² *Țara și Exilul* era editată de un colectiv condus de Gh. Costea, comandant legionar, fiind considerată „organ oficial al Mișcării Legionare”.

războiului (George Uscătescu, Aurelio Răuță, Alexandru Randa, Horia Cosmovici⁵³ ș.a.). Totodată, în paginile revistei „Destin”, apărută în 1951, prin „Caietul nr. 1”, pe lângă Vintilă Horia⁵⁴, scriau și alți legionari sau foști legionari. Deși nu făcuse parte din Legiune nici înainte și nici după război⁵⁵, considerăm că astfel de anturaje și activități – desigur exagerate în notele informative scrise de agenții Securității din țară și străinătate⁵⁶ – l-au plasat, inevitabil, în vizorul Securității pe V. Horia și au determinat etichetarea acestuia ca legionar⁵⁷. În 1965, cu ocazia împlinirii a 15 ani de la apariție, revista și colecția *Destin* editează un volum (*Destin la 15 ani*) care reproduce „Cuvântul înainte” din Caietul nr. 1 și în care Vintilă Horia, Nicu Caranica, Mircea Eliade, Mihai Niculescu, Horia Stamatu, Virgil Ierunca, Ștefan Baciuc, M. F. Enescu, J. N. Manzatti, George Hurmuziadi, Ștefan Chendi și Mircea Popescu elogiază inițiativa publicistică a grupului de la Madrid. Cu acest prilej, Mircea Eliade afirmă: „Când se va scrie istoria culturii românești, revista și colecția *Destin* vor alcătui un capitol pasionant. [...] Ca și *Lucefărul* în 1948-49, precum și *Revista Scriitorilor Români* după 1962 și *Ființa Românească* după 1963, revista lui George Uscătescu a încurajat toate orientările literare și tradițiile culturale. Scriitori care, în țara liberă, ar fi colaborat exclusiv la *Gândirea* sau la *Sburătorul*, la *Viața Românească* sau la *Iconar*, și-au dat întâlnire în *Destin* așa cum și-au dat în paginile tuturor revistelor literare din exil”⁵⁸.

În fapt, după sfârșitul conflictului mondial, problema legionară a rămas o preocupare constantă pentru serviciile secrete de la București⁵⁹, însă importanța „chestiunii” legionare era „augmentată” și certificată, deopotrivă, de dinamica activității cultural-politice și științifice, de numeroasele asociații, cercuri de studii, cenacle și cluburi de dezbateri, publicațiile editate, simpoziunile și conferințele organizate de emigrația legionară, considerată, de altfel, deosebit de periculoasă pentru regimul democrației populare instaurat în România. Totodată, interesul Securității era explicabil atâta timp cât acțiunile emigrației legionare din Spania, Italia, Franța și Germania Federală au atras atenția presei occidentale. Conform unei evaluări globale a exilului românesc întreprinsă de publicația „Deustches

⁵³ ACNSAS, fond Informativ, dosar I 151079/1, f. 192.

⁵⁴ *Buletinul Informativ al Românilor din Exil* (BIRE), nr. 835, 1 iunie 1985, p. 6.

⁵⁵ Corneliu Ciucanu, *op. cit.*, 2017, p. 393 și urm.

⁵⁶ ACNSAS, fond Informativ, dosar I 151 079/1, f. 4; Mihai Pelin, *op. cit.*, p. 163.

⁵⁷ Ion Calafeteanu, *op. cit.*, p. 38.

⁵⁸ Florin Manolescu, *op. cit.*, p. 378.

⁵⁹ Dinu Zamfirescu, *op. cit.*, p. 8.

Ostdienst” în 1960, numărul legionarilor din Europa de Vest era estimat la aproximativ 5.000 de persoane, cifră care reprezenta o treime din totalul emigranților români⁶⁰. Cifra avansată de gazeta germană pare exagerată și, credem noi, numărul legionarilor din țările occidentale era de aproximativ 2.000, după cum apreciază și Neagu Djuvara în *Amintirile sale*⁶¹.

Fenomen de amploare prin activism cultural-politic și consistență structural-anticomunistă, exilul românesc militant rămâne o pagină dramatică din istoria României secolului XX și reprezintă, fără îndoială, o reacție importantă împotriva comunizării țării, un model de integrare a spiritului românesc în spații culturale diverse, o experiență existențială cu valențe inițiatice, care îmbină complex și armonios ethosul identitar, păstrător al valorilor tradiționale, cu vocația umanistă universală⁶².

*THE SETTING OF THE POST-WAR ANTI-COMMUNIST
ROMANIAN EXILE. PHASES, GROUPS, CULTURAL-POLITICAL
ACTIVITY AND NUMERICAL EVALUATION
(ABSTRACT)*

The act of 23rd August 1944, the onset of the Communist regime conducted by Moscow and the dark perspectives of a life lived in a totalitarian Romania determined, where appropriate, several Romanian to remain in the Occident or to leave the country. This process triggered the setting of the post-war Romanian exile, a natural reaction to the bolshevisation of the country. Structured on anti-communist militant principles, the post-war Romanian exile, through cultural-scientific and political activism, represents an ample phenomenon of understanding the cultural, democratic diversity and, at the same time, of harmonious integration of the Romanian ethos into the universal humanist spirit.

---

⁶⁰ *Ibidem*, p. 31.

⁶¹ Neagu Djuvara, *op.cit.*, p. 32.

⁶² Vintilă Horia, *Memoriile unui fost săgetător*, ediție îngrijită de Cristian Bădiliță, Silvia Colfescu, Prefață de Cristian Bădiliță, Editura Vreamea, București, 2015, p. 5-10 și urm.; Mihaela Albu, Dan Angheliescu, *Tineretea unui „fost săgetător”*. *Vintilă Horia – publicistica interbelică*, Editura Aius, Craiova, 2016, p. 5-16 și urm.; Dumitru Dobre, *op. cit.*, p. 7-10; Nicolae Florescu, *op. cit.*, p. 3-5 și urm.; Mihaela Cristea, *op. cit.*, p. 18-26, 250-251.